

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).**
M. kir. Államnyomda
 Nándor-tér 1.
M. kir. tud. Egyetemi ny.
 Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).**
Bagó M. és Fia
 Ponty-utca 4.
Goldberger Ignác
 Fő-utca 23.
Heisler Jaroslav
 Yárkert-rakpart 1.
Keller Dániel
 Attila-utca 63.
Müller K. (Münster K.)
 Albrecht-út 3-5.
Wesselényi Géza
 Zsigmond-utca 11.
- III. kerület (Ó-Buda).**
Bartalits Imre
 Remete-hegy.
Bichler I.
 Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton
 Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).**
Anglo-nyomda
 Molnár-utca 24.
Barcza József
 Lipót-utca 30.
Belvárosi könyvnyomda
 (tul. Varga E. és Grósz B.)
 Lipót-utca 43.
Buschmann Ferenc
 Koronaherczeg-utca 8.
Franklin-Társulat magy.
 irod. int. és könyvny.
 Egyetem-utca 4.
Goszler Gyula
 Aranykéz-utca 1.
Hermann és Kellner
 Egyetem-utca 2.
Hunyadi Mátyás, irod. és
 könyvnyomda-intézet
 Zöldfa-utca 43.
Langer Ede és Fia
 Zsibárus-utca 1.
M. kir. posta- és távirda-
 igazgatóság könyvny.
 Főposta-épület.
Mercur kő- és könyvny.
 Kecskeméti-utca 5.
Nagy Sándor
 Papnövelde-utca 8.
Id. Poldini Ede és Társa
 Mária Valéria-utca 5.
Róth József
 Ujvilág-utca 6.
Singer Lipót
 Károly-körút 24.
Sűsz Dávid
 Molnár-utca 37-39.
Székesfővárosi házi ny.
 Lipót-utca 32.
Ullmann József
 Régi posta-utca 4.
- Várnai Fülöp**
 Régi posta-utca 3.
Werböczy könyvny. r.-t.
 Vármegye-utca 11-13.
Wodianer F. és Fiai
 Sarkantyús-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).**
Bendiner A.
 Arany János-utca 18.
Czettel és Deutsch
 Bálvány-utca 12.
Hamburger és Birkholz
 Csáky-utca 13.
Hungária-könyvnyomda
 és kiadó-üzlet
 Váci-körút 34.
Kálmán M. és Társa
 Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai
 Vadász-utca 26.
Károlyi György
 Kálmán-utca 5.
Kaufmann József
 Arany János-utca 4.
Kertész József
 Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp
 Arany János-utca 34.
Krausz S. és T.
 Zoftán-utca 11.
Légrády Testvérek
 Váci-körút 78.
Lengyel Lipót
 Vadász-utca 35.a.
Löw Ede
 Váci-körút 80.
Márkus Samu
 Báthory-utca 20.
Minerva kő- és könyv-
 nyomda
 (tul. Gansl Zs.) Sas-u. 29.
Magy. kir. postatakarék-
 pénztár nyomdája
 Széchenyi-utca 2.
Pallas, irod. és nyomdai
 részvénytársaság
 Kálmán-utca 2.
Pesti Könyvnyomda-
 Részvénytársaság
 Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat
 Könyvnyomdája
 Dorottya-utca 14.
Pollák M. Miksa és Tsa
 Bálvány-utca 21.
Preszburg Frigyes
 Arany János-utca 14.
Schlesinger és Klein-
 berger
 Bálvány-utca 18.
- VI. ker. (Terézváros).**
Ádria kő- és könyv-
 nyomda-vállalat
 (Feldmann S.)
 Dávid-utca 10.
- Bróza Ottó**
 Váci-körút 17.
Ehrstein Mór
 Laudon-utca 4.
Engel S. Zsigmond
 Vörösmarty-utca 56.
Európa, irod. és nyom-
 dai részv.-társaság
 Ó-utca 12.
Fővárosi nyomda-, vona-
 lozó- s könyvkötő-r.-t.
 Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer
 Dalszínház-utca 10.
Friedmann Á.
 Gyár-utca 54.
Fuchs Samu és Társa
 Podmaniczky-utca 27.
Gelléri és Székely
 Podmaniczky-utca 47.
Gergely Miksa
 Lázár-utca 2.
Glücksell M.
 Hunyadi-tér 7.
Goldschmiedt Lipót
 Révay-utca 6.
Gross és Grünhut
 Gyár-utca 32.
Herrman Ignác
 Laudon-utca 10.
Hornyánszky Viktor
 cs. és kir. udv. könyvny.
 Aradi-utca 14.
Hunnia könyvnyomda
 Teréz-körút 3.
Kassino Jakab
 Király-utca 26.
Kellner és Mohrlüder
 Gyár-utca 31.
Klauber Ignác
 Új-utca 6.
Korvin Testvérek
 Révay-utca 14.
Kosmos műintézet, kő-
 és könyvnyomda r.-t.
 Aradi-utca 8.
Közművelődés, irod. és
 nyomdai intézet
 Izabella-utca 70.
Kunossy Vilmos és Fia
 Teréz-körút 38.
Löbl Dávid és Fia
 Andrassy-út 19. és
 Nagymező-utca 24.
Luszt Sándor
 Gyár-utca 50.
M. kir. államvasutak
 menetjegy-nyomdája
 Csengery-utca 33.
Markovits és Garai
 Lázár-utca 13.
Muskát Béla
 Teréz-körút 27.
Neumayer Ede
 Proféta-utca 7.
Orsz. központi községi
 nyomda-részvénytárs.
 Váci-körút 61.
- Orsz. ügyvédi nyomda**
 mint szövetkezet
 Uj-utca 3.
Pollacsek Mór
 Ó-utca 38.
Posner K. Lajos és Fia
 Csengery-utca 31.
Quittner József
 Szerecsen-utca 1.
Radó Izor
 Váci-körút 1.
Rigler József Ede r.-t.
 Rózsá-utca 55.
Roth és Krausz
 Vasvári Pál-utca 9.
Schmelcz és Schillinger
 Csengery-utca 51.
Schmidl H.
 Szerecsen-utca 6.
Wellesz és Krammer
 Uj-utca 37.
- VII. (Erzsébetváros).**
Árpád kő- és könyvny.
 (Klein és Kronstein)
 Valero-utca 9.
Athenaeum, irodalmi és
 nyomdai részv.-társ.
 Kerepesi-út 54.
Bárd J.
 Miksa-utca 16.
Beck F.
 Valero-utca 12.
Deutsch József
 Károly-körút 7.
Eckstein Bernát és Fia
 Kertész-utca 37.
Galitzenstein H.
 Dohány-utca 68.
Garai Mór
 Károly-körút 3.
Goldfaden Márk
 Kerepesi-út 36.
Hedvig S.
 Dohány-utca 12.
Klein Samu
 Akácza-utca 64.
Löbl Mór
 Király-utca 27.
Löblovitz Zsigmond
 Csömöri-út 54.
Nagel István
 Vörösmarty-utca 17.
Neuwald Illés
 (tul. Berger Ármin)
 Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda
 Rombach-utca 8.
Propper Leó
 Erzsébet-körút 35.
Reich Ármin
 Dohány-utca 84.
Rubin J.
 Király-utca 13.
Kossuth Lajos-nyomda
 István-tér 9.
Spatz Henrik
 Doh-utca 55.
- Spitzer és Somogyi**
 Klauzál-utca 31.
Stern Péter
 Kazinczy-utca 35.
Itj. Weisz Manó és Társa
 Csányi-utca 13.
Wendt-féle könyv-
 nyomda stb.
 Károly-körút 19.
Zelsler M.
 István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).**
Budapesti Hírlap nyomd
 Röck Szilárd-utca 4.
Özv. Fried Ignác
 József-utca 14.
Fritz Ármin
 József-körút 9.
Gonda és Társa
 Mária-utca 11.
Hell I. Ede
 Luther-utca 4.
Jäger H.
 József-körút 42.
Klein Vilmos
 Kerepesi-út 73.
Kohn Simon
 József-körút 5.
Laufer Jakab
 Kerepesi-út 65. és
 Nagyfuvaros-utca 11.
Révai és Salamon
 Üllői-út 18.
Róza Kálmán és neje
 Szentkirályi utca 30.
Stephaneum (a Szt. István-
 Társulat nyomdája)
 Szentkirályi-utca 28a.
Szent Anna-nyomda
 Baross-utca 66-68.
Szent Gellért-nyomda
 (Valter E.)
 Práter-utca 44.
Szent László-nyomda
 Röck Szilárd-utca 28.
Weissenberg Ármin
 József-körút 16.
- IX. ker. (Ferencváros).**
Engelmann Mór
 Vámház-körút 15.
Műszaki irodalmi és
 nyomdai vállalat
 (Feldmann Mór)
 Soroksári-utca 5.
Pátia-nyomda-részvény-
 társaság
 Üllői-út 25.
- X. kerület (Kőbánya).**
Első kőbányai könyvny.
 Jászberényi-út 1.
Lőrinczi F.
 Maglódi-út (Gyűjtő-fogház).
Merendiák Károly
 Liget-tér 4.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsi**
Vongrey Gusztáv.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Gasz Mátyás.
Szavadini József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyorsajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dóczy«-nyomda (tulajd.: Némedi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilheim Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Streinz Gyuláné.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t.
Halyák István.
Pozsonyi Gábor.
Tokay Lajos.
- Balászfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelszky József).
Lepage Lajos.
Povázasay testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroška).
Engel Jenő.
- Besztercze**
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bieske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Ciurcu és társa.
Gőt János Fia.
Herz és Társa
Muresianu Aurél.
Schlandt G.
- Breznóbánya**
Kreiser J.
- Budafok** (Promontor)
Vasvári és Frank.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csákvóva**
Chudy Testvérek.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Csikszereda**
Györgyjakab Márton.
Létz János.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság.
Hoffmann és Kronovitz.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ulmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Devecser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Schwarz Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsuva.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Erseki lyceumi nyomda.
Löw Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-nyomda (tulajdonos: Kahn Mór).
Stamberger Lajos.
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
»Humnia« könyvnyomda (tul.: Gerenday József).
Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Felső-Vissó és Vidéke nyomdája.
- Fertő-Nezsidér**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mohovich Emidio
Unio könyvnyomdai műintézet (tulajdonos: Hegyi Jenő).
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galántha**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Samu).
- Galgócz**
Szold Jakab.
Sternern Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János
Szabó Testvérek.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Kovács és társa.
Schimmerling Dávid.
- Gyöngk**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Győregyházmegyei könyvnyomda.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
Surányi János.
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (bérlet: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózes
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Hala**
Práger Ferencz.
- Hátszeg**
Triznyai István.
- Hatvan**
Hoffmann J. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Holics**
Hotascha J.
- Homonna**
Waller S.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Táttra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kacsvinszky Zoltán.
Kalocsa és Kubicza.
- Kalocsa**
Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancsovics Gyuláné.
Kéthelyi Miksa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Feiessig Lipót.
- Karczag**
Szödi S.
- Kassa**
Grosz Soma.
Rosa Viktor.
Ries Lajos.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Részvény-nyomda.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László (tulajd.: Fekete Mihály).
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózes.
- Király-Helmecz**
Klein József.
- Kisbér**
Haftl Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia.
- Kis-Jenő**
Gallovics Jenő.
- Kis-Kőrös**
Kalisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája. (tul.: Magyar Mihály).
Gámán János örököse.
Gombos Ferencz.
Magyar Polgár nyomdája. (tul.: Ajtay K. Alberti).
Polcz Albert.
Zobázt Ferencz.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy I.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöczbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes és Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné.
- Lajta-Szent-Miklós**
Fleischmann Ignác.
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Gaál László.
Neumann József.
- Malacska**
Wiesner Alfréd.
- Marczali**
Mizsur Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Mayer és Berger.
Részvénynyomda.
Wider Mendel Fia.
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (bérlet: Szteplung István).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberg G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Dolesch Géza.
Gyikó Károly.
- Miava**
?
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Forster, Klein és Ludvig
Stamberger Bernát.
Szelenyi és Társa.
- Módos**
Staits György.
- Mohács**
Blandl János.
Rosenthal Márk
- Monor**
Süveges József.
- Moór**
?
- Mosony**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Grünsberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT . . .
A GRAFIKAI IPARÁGAK
SZÁMÁKA

A KÖNYVTOMBÁSZOK
SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

△ △ 1900 △ △

TIZEDIK ÉVFOLYAM

SZERKESZTŐ

TANAY JÓZSEF . . .

FŐMUNKATÁRS

FIRTINGER KÁROLY

MAGY. AKADEMIKUS
KÖNYVTÁRA

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Az 1900. évfolyam tartalma.

CZIKKEK.

A háromszínű és az autotipiai nyomás (Nádor Lajos.) ... 168

A hazai legkisebb régi nyomtatvány. [Ábrákkal.] ... 153

A Könyvnyomdászok Szakkörének tizedik évi jelentése. (Radnai Mihály.)... 33

A magyar királyi posta. (T. A.)... 171

A reprodukció általában. A fémetszés. [Ábrákkal.] (Morelli Gusztáv.) ... 1, 14, 27

A reprodukció általában. A fénynyomás. (Nádor Lajos.) ... 58, 95

A szecsessziós ház. () ... 120

A vaskollega. (Szerkesztőség.) ... 41

Az egri érseki liceumi nyomda 57, 107

Az ornamentika stílszerű fejlődése. (Káldor Lajos.)... 44

Az újságokról. (Morócz Jenő.) ... 167

Az év elején. (Tanay József.) ... 1

Bécsi levél. (Somos Árpád.) ... 172

Egy gépszedő a Linotyperől. (Gr. B.)... 137

Egyről-másról. (Tipografus.)... 25

Félezer esztendő. [Ábrával.] (Tichy Ákos.) ... 69

Firtinger Károly új könyve. (Szerk.) 140

Gutenberg János. [Emléksorok és gondolatok.] (Szerényi József. Lovag Falk Zsigmond. Emich Gusztáv. Forster Rezső. Ballagi Aladár. Dr. Falk Zsigmond. Schweiger Mór. Concha Károly. Fuchs Zsigmond. Lovag Tóth

István. Láng József. Bendtner József. Morócz Jenő. Schwartz Sándor. Grócz Ernő. Ruzicska Gyula. Zaka Lajos. Kner Izidor. Lipp Károly. Heller Ignác. Káldor Lajos. Leitner Pál. Gelléri Mihály. Augenfeld M. Miksa. Nádor Lajos. Major István. Novitzky N. László. Haraszi József. Novák László. Schwind Béla. Tanay József. Radnai Mihály. Káhn Sándor. Rencsiszouszky Ferencz. Stalla Márton. Butkowszky Bertalan. Glück Béla. Janovits Ferencz.) ... 71

Gutenberg egy állítólagos nyomdaterméke. [Ábrával.] (Firtinger Károly.)... 78

Gutenberg-ünnepségek. (Szerk. és Ligeti Jenő.) ... 79, 91

Hirdető-oszlopaink oktató hatása. (D. B.) ... 154

Honi ipar — magyar stíl. (Stalla Márton.)... 151

Kétfajta betűt szedő Linotype. [Ábrákkal.] (Szerk.)... 108

Londoni levél. (Ligeti Jenő.)... 121

Magyarországon át — Amerikáig. (Butkowszky Bertalan.) 59, 96, 110

Négy öreg nyomdász halála. (Szerk.) 123

Nyomatás stereotip - lemezekről. (Gr. B.)... 16

Párisi levél. (Ligeti Jenő.) ... 109

Rajz a nyomdászatban. (Augenfeld M. Miksa.) ... 171

Rajzolás és karcolás. (Tichy Ákos.) 3

Riadó. (Butkowszky Bertalan.) ... 13

Sajtó és cenzura Kassán, a jelen század első felében. (Kemény Lajos.) ... 26

Sopron nyomdásztörténete. (Firtinger Károly.)... 140

Szaklapjaink szedésmintáinak alkalmazhatósága. [Ábrákkal.] (Nádor Lajos.)... 42

Új szaktörténeti munka. (Firtinger Károly.)... 5

Walter Crane. [Crane arcképével és egyéb ábrákkal.] (Czakó Elemér.)... 135

CSARNOK.

A vasuti bizottság. (Ligeti Jenő.) 155

Linotype ő felsége. (Tikos.)... 81

Sári néni bibliája. (Illés István.) 98

Vázlatok mainzi és párisi utamról. (Ifj. Aigner Antal.) ... 111, 124

Kérdések és feleletek ... 6, 18, 48

Vegyesek. Szakköri hivatalos tudósítások és Hirdetések minden számban.

MELLÉKLET.

Hornyánszky Viktor: III. Béla magyar király emlékezete című műből. (12. sz.)

KÜLÖNMELLÉKLET

a Grafikai Szemle valamennyi számához: Ötven esztendő a magyarországi könyvnyomtatás közelmúltjából. II. rész. Irta Firtinger Károly.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ES KIADÓ-
HIVATAL
Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRENEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR
Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.

Az év elején.

Változatlanul lanya üzletviszonyok, szomorú munkapangás közepette léptünk az új évbe, vagy a kinek úgy tetszik: az új századba.

Itt-ott ugyan megcsillant a remény, hogy a karácsonyi és évforduló ünnepek okozta pillanatnyi fellendülés valamivel állandóbbá válik megint, de bizony, úgy látszik, hogy a remény csalóka volt.

Általános a panasz, hogy még a legjobban szervezett, a legszolidabb alapon épült ipari vállalatoknak is sínyleniök kell már a hosszú idő óta tartó munkapangást, sínyleniök különösen az ezzel az eddigieknél is rohamosabban fejlődő szeny-konkurrencziát, mert a mai munkaszűk világban a sok eszkimó úgy kapkod a kevés főka után, hogy mire valamelyik birtokába éjt, azt a pár csepp zsirt, a mi még lett volna benne, kölcsönösen kipréselték, s marad a száraz, nehezen emészthető, s így a gyomrot (itt az üzletalapot) veszélyeztető valami.

Nagyon természetes, hogy a munkaadók e sanyarú helyzetét kétszeresen érzi a munkás, mert ez még azt a keveset is alig keresheti meg, a mire magának, esetleg családjának, mindennapi kenyéréként, szüksége van. Míg a szolidabb bázison álló üzlet csak a munkaerő számának redukálása által akar, mert kénytelen, takarékoskodni, addig mások a munkabérek leszorításával igyekeznek magukat a kátyuból, melyben már nagyon is mélyen vannak, kirántani.

Ilyen szomorú auspiciumok között nem is csoda, ha társas életünk is lanya. A megélhetés keserves gondja elveszi az ember kedvét minden egyéb — magukban véve lelki és szellemi szükségletet képező — dolgokkal való foglalkozástól, pláne akkor, midőn ez pénzbeli kiadásokkal van összekötve.

Ezért vette föl Körünk megint programjába régi kedvenc eszméjét, a saját körhelyiséget, s ha a jelek nem esznek, most meg is lesz ez valószínű tagjaink minden megterhelhetése nélkül. Az igaz, hogy nem mindennapi, de legalább hetenkint egyszeri összejövetel, nem számítva a havi összejöveteleket, biztosítva lesz oly helyiségekben, mely mindenféle kényelmet ad, a mit egy körhelyiségtől megszoktunk, a hol a szórakozásnak többféle neme áll rendelkezésre és a hol senki sincs kötelezve költeni, a mi nehéz dolog is, ha nincs miből.

Azt hiszszük, hogy e régi eszme megvalósításával új, frissebb szellemet hozunk be Körünkbe és ezzel az új szellemmel megvalósíthatunk sok oly dolgot, mely eddig a közönyösségen törött meg.

Hogy visszatérjünk előbbi témánkra, a sanyarú üzleti viszonyokra, nincs ugyan valami nagy reményünk a gyors és előnyös változásra, mert még azok a remények sem valósultak, melyek a korona-érték behozatalától a nyomtatványok minden oldalról való tömeges megrendelését várták; de minthogy mindeneknek mozgató ereje: a *pénzviszonyok* javulása — ahhoz értők szerint a tavaszra kilátásban van és minthogy ez a gazdaság és ipar ismétli fellendülését is kell hogy maga után vonja, talán nem egészen hiú ábránd, ha a nyomda-iparra is jobb és szebb napokat látunk a távol ködében. Addig nem tehetünk mást, minthogy egymást segítve, magunkat pedig művelve és képezve, megerősödni igyekezzünk a mindig nehezebbé váló kenyérharcra.

TANAY JÓZSEF.

A reprodukció általában.

A fametszés (Xylographia).

Jelen soraink célja a fametszés technikáját, azaz a fametszet mi módon való készítését dióhéjban leírni és annak könnyebb megérthetése céljából, mintegy magyarázatként, ábrákkal, a tanítás folyamatát és fokozatát is bemutatni. Mielőtt azonban a technika lényegébe bocsátkoznánk, legyen szabad a fametszés történetére is rövid visszapillantást vetnünk.

A fametszés (xylographia) a sokszorosító művészetek amaz ága, mely a lenyomandó képet kimagasló vonalakkal adja vissza a falemezen, úgy, hogy ezen a kép kidomborodva áll elő. Az ilyen, a nyomáshoz kész fametszet magyar neve: duca.

Hogy ki és mikor találták föl a sokszorosításnak e nemét, — nem tudjuk. Tény, hogy a kínaiaknál már korábban ismerték, mint nálunk Európában, a hol a XI. században találjuk föl fejedelmek által kibocsátott okiratokon, melyekre a fejedelem monogramja, kézjegye, fába metszett bélyeggel van nyomva.

A XIII. században már általánosan elterjedtek a fa-

metszetek által sokszorosított szentképek, játszó-kártyák, stb.

A fametszet tehát már jóval megelőzte a könyvnyomtatást, melyet, mint tudjuk, Gutenberg János 1454-ben azáltal teremtett meg, hogy a fára metszett írás egyes betűit szétvágta, illetve az egyes betűket fapálczikákra metszette. Ennek, az egyébként közel

1. ábra.

fekvő, de a fametszés terén mégis fölülte lényeges módosításnak, egy hatalmas s valóban korszakot alkotó ipart, a könyvnyomtatást köszönhetjük. A fametszés igazán művészetté való fejlődése csak ezután történt s a könyvnyomtatással karöltve óriási elterjedést nyert.

Hiába, a legnagyobb észszel, a leglángolóbb költészettel megírott könyvnek hatalmasan emeli becsét a szép fametszet, s úgy érezzük, hogy az írott mű szellemének, lelkének testet ad a fametszet és általa életre kél az.

Az évszámmal megjelölt legrégibb fametszet a brüsszeli múzeumban van, 1418-ból való és Máriát ábrázolja négy szent között. Természetes, hogy eleinte a fametszetek durva kidolgozásúak, sokszor esetlenek voltak. A XV-ik század végétől kezdve a fametszők mindnagyobb jártasságra tettek szert, megtanulták a rajz finomabb árnyalatait is visszaadni, s így az alaknak megadták a domborúságot, a testiség látszatát. — Németországban Wohlgemuth, Dürer (a kit mi magyarnak tartunk;

2. ábra.

szül. 1471., † 1528., egy ötvösnek volt fia és 1486-ban Wohlgemuth tanítványa lett), továbbá Burgmaier és Holbein a festészet mellett művelték a sokszorosítás ezen népszerű ágát. Metszeteik a rajzoló művészet kiváló alkotásai közé tartoznak. Később Olasz- és Franciaország s a Németalföldön, de még Magyarországon is jelentékeny mesterek keletkeztek.

A fametszés virágkorának nevezik ez időt, 1600-ig. A későbbi kor, a XVIII-ik század végeig, a hanyatlás kora. Ezen időponttól kezdve azonban teljesen új modorban, minden tekintetben más formában újjá születik.

Haa hanyatlás okát kutatjuk, azt egyrészt a rézmetszés ez idő szerinti hatalmas fellendülésében, másrészt az ez időben dúló 30-éves háborúban találjuk. De hozzájárult e visszaeséshez ama körülmény is, hogy a könyvkereskedők a régi, már használt metszeteket használták fel ismét és ismét; sőt megtették még azt is, hogy egy és ugyanazon képet többször is lenyomattak egy könyvben,

akár illet az a szöveghez, akár nem; de még el is darabolták a metszeteket és többféle metszetről egyet állítottak össze.

Hogy a régi fametszetek hogyan készültek, erre adat alig maradt reánk. Noha nyomatokat meg lehetős számmal

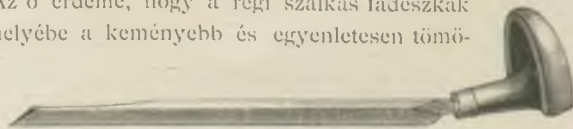

3. ábra.

ismerünk, csak annyit tudunk, hogy e régi metszetek alma, körte, bükk, eseresznye és még másféle fadeszkákra (vagyis „hossz” fára, mert a fatörzs hosszában voltak vágva) lettek metszve. A metszéshez készszerű eszközt használtak, a melyet órarugóból, vagyis finom aczélból készítettek, azt úgy köszörülvén, hogy annak hegye, de éles oldala is legyen. Ezt a késpengét fába erősítették, zsineggel körülesavarták, — mint azt az 1. ábra mutatja, — hogy a kés tartása és a kellő erő kifejtése lehetséges legyen. Ez a szerszám úgy kezeltetett, mint a bőrvágásnál a dikies. A fára rajzolt vonalakat mindkét oldalon körül kanyarították, a vonalak közötti üres (fehér) részeket pedig nagy fáradsággal késsel kivagdosták. Ezért látszik a metszeten,

illetve ezeken a régi nyomatokon a vonalak merevsége és töredezettsége, a rajz durvasága és kezdetlegessége. Egy ilyen kezdetleges szerszámmal készült metszet nyomatát mutatja a 2. ábra.

A fametszet ujjafteremtését és a mai, tényleg művészi fametszés alapját az angol Bewick Tamás, tanult rézmetsző a XVIII-ik század végén, 1790-ben vetette meg. Az ő érdeme, hogy a régi szálkás fadeszkák helyébe a keményebb és egyenletesen tömö-

4. ábra.

rebb puszpángfát (buxus) kezdte használni, még pedig a fatörzset nem mint eddig hosszában, hanem derékban (haránt), vágva készítette a ducekat; a vágókést pedig a rézmetsző vésőjével eserelte föl. Az ő metszetei nem fekete vonalokból állanak fehér alapon, hanem megfor-

ditva világos vonalakkól, fekete alapon. Ezt az egyszerű és kényelmes modort csak azért alkalmazhatta, mivel saját rajzait metszette, melyek nem vonalakban, hanem tussal festve voltak. Ebben a modorban metszett kép nyomtatát mutatja a 3-ik ábra.

A puszpáng fája haránt vágva oly finom, tömör és ruganyos texturával bír, melyen vésővel úgy lehet dolgozni, akárcsak egy fémlemezen. A véső a legfinomabb acélból készült, egy csekély hajlással, körülbelül 10 cm. hosszú egyenes penge, melynek hegye

5. ábra.

ferdén leköszörülve, két — egy nagyobb és egy kisebb — szöglet képező éllel végződik. (L. a 4-ik ábrát.) A véső vastagsága és nagysága,

sőt alakjától függ a metsző élnek, illetve vésőnek neve. Finom vonalak metszéséhez a vékonyabb, hegyesebb, erőteljesebb dolgokhoz szélesebb vésőket használnak. Ezen véső kezelése teljesen más, mint a régi metszőkésé. A véső nyelének a kézhez kell simulni, mely a vésőt, lehetőleg laposan tartva, előre tolja (5-ik ábra), mialatt az ujjak a vésőt a metszendő vonalak irányában vezetik. A véső kettős éle folytán képesek vagyunk az egyenközű vonalak közötti fehéreket egyenletesebben kiemelni, kivésni, mint azt annak idején a késsel lehetett. E technika folytán lehetséges a legsötétebb, illetve a tiszta feketéből finom átmenetekben a tiszta fehérig, minden árnyfokozatot könnyen és biztosan metszeni és festői fényhatást elérni, miért is ezt az eljárást a festői hatású, tónusos modornak nevezik.

A metszésnél különös fontossággal bír, úgy a jobb-kézben levő vésővel a különböző hajlásokat, rezgéseket és formákat utánérezni és követni, valamint a balkéz-zel a duzzot vagy erősen kell tartani, vagy forgatni, a mint azt a metszendő kép vonalai megkívánják. (L. a 6-ik ábrát.)

6. ábra.

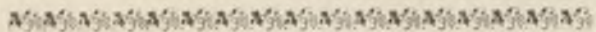
A készítendő metszet falemeze nem lesz befoglalva vagy erősítve semmi néven nevezendő rájába, csupán egy homokkal megtöltött kerek, lapos bőrpárnára lesz fektetve, a mely ismét egy ládikán nyugszik. Ez a ládika rendszeren a vésőknek a tartóját is képezi. A szem

megeőltetése eme kitartó, finom munkánál igen nagy, miért is a test tartására is nagy gondot kell fordítani.

A működő fametsző helyes testtartását az itt bemutatott 7. ábra mutatja.

MORELLI GUSZTÁV.

(Folyt. köv.)

Rajzolás és karczolás.

Kétezer év és néhány század mult el azóta, hogy egy nagy művész vésője megalkotta a milói Vénusz szobrát, a melyet azóta a női szépség ideáljának tartanak. Annak tartotta azt mai napig is ismeretlen megalkotója, a ki a szobor talapzatára odavéste a „Venus victrix“ szavakat. A belvederi Apolló szobra, mely a férfias erőt és szépséget tárja elénk teljes mivoltában, már sokkal indiszkrétebb alakban került ki a művész vésője alól. És ezt a paradicsomi állapotban lévő remeket ott őrzik

7. ábra.

a Vatikánban, a szentek s pápák képei és szobrai között; de azért nem botránkozik meg rajta senki sem. Nem fordulunk el tőle megütközéssel, hanem áhitattal nézzük az antik művészet csodáját. Azóta a képzőművészet e régi remekait megörökítették a képes levelező-lapokon is, ott láthatjuk a kirakatokban a modern demimonde-képekkel egy társaságban. A szecsesszió rendellenességein megütközünk és féltjük attól a fiatal generáció erkölcsét. A modern nuditásokat lehurrogjuk, mert mételezőknek tartjuk. Az antik leplezetlenségeket csodáljuk, mert hisz azokban csak mint művész-alkotásokban gyönyörködünk.

Hát megengedem, hogy művész-emberek nagy gyönyörűséggel szemlélik a milói Vénusz kezét, csonka szobrát és csodálják abban az antik művészet remekét. A laikust azonban hidegen hagyja ez az eltört szobor, mert lerontja illuzióját a kéz nélkül álló nőalak.

Azt is elhiszem, hogy a művészek a belvederi Apollót csak szakszempontról bírálják. De azt ne mondja senki, hogy a laikus közönség is a művészetet csodálja ebben

az alkotásban. Nézi azért, mert az előtt, azt hiszi, megállhat pirulás nélkül; azután elgondolkozik, hogy tulajdonképpen miért frivol szindarab *A férj választani jár* és más ilyen kaliberű bohóság.

A kik a belvederi Apolló hívei, azok impertinens pikantériáknak mondják a legújabb műfajokat. Ellenben a kik eltávolodtak a régi iránytól, azok szecsesszióknak titulálják az „osztrigás” műfajokat. És ez oly tág fogalom, a mely alá elfér minden: a legzseniálisabb ötlettől kezdve, a legbutább perverzitásig.

Az új irány zavarosában halászik most a kontár népesség és szecsesszióknak neveznek minden csodabogarat. Szecsesszió az, ha valaki reggel „jó estét” kíván; ha a teába paprikát önt; ha télen levett kalappal sétál az utcán; meg ha a fehéret feketének mondja. Éppen ezért van oly sok ellensége az új iránynak, mert minden csodabogár zászlója alá sorakozik. És ezeket a csodaállatokat nagyban szaporítjuk mi is, a könyvnyomtatósajtó munkásai. Szaporítjuk azért, mert felületesek vagyunk és mert mindig csak a *látás* után dolgozunk. Akcezidensz-szedőink legnagyobb része nem is tudja azt, hogy mit czéloz az új irány és milyen ösvényeken halad. Ők egyszerűen összeforgatják a külföldi munkákat és azok szerint dolgoznak. Elragadja őket az új módszer szerint összeállított szedés, megtetszik nekik egy-egy vignetta s nyomban spekulálnak valami hozzá hasonlót.

Utóbbi időben az emberi alakokat ábrázoló diszitéseket kezdik kultiválni. Három-négy eredeti mintából kombinálnak össze egy rosszat és szerintök kész a szecsessziós műszedés.

Én ezt nem tartom sem helyes, sem czélszerű eljárásnak. Az alapnyomáshoz való Mäser-féle lemez nem arra való, hogy abba művészies rajzolást karczol-gassunk. Először azért, mert ez igen időtrábló, tehát költséges munka. Másodszor pedig azért, mert a legnagyobb fáradtság mellett se csinálhatunk azokból teljesen szép és korrekt munkát.

A Mäser-lemez igen használható segítő-eszköz magához az alapokhoz, vagy néha-néha egy-egy könnyebb virágdíszhez, szóval olyan dolgokhoz, a melyeknek vézése nem kíván hajszálíg menő pedanteriát. Mert például egy női fejnél ha csak egy kicsit csúszik el a karczolótú vagy a véső s az ajak, orr, szem nem olyan alakot kap, a milyennek a rajz tervezte, bizony a legtöbb esetben a milói Vénusból is bojszi boszorkány válik, vagy a művészetek istennőjét a vasorrú bába fogja helyettesíteni. Nem egy ilyen, különben sikerült műszédést láttam s éppen ezért hozom fel ezeket a példákat.

Ez különben szintén csak azt bizonyítja, hogy mindenben, még az úgynevezett szecsessziós rendszertelen-ségben is, határt kell tartani.

Az akcezidensz-szedő ne akarjon arczkép-festő lenni, hanem maradjon meg a rajzolás ama szűk korlátai

között, a mely között nem válik nevetségessé. Rajzolása csak addig terjedjen, a meddig azt saját alkotóképessége vezeti.

A szedő első sorban legyen szedő és tudjon szedni sorokat és körzeteket egyaránt. Rajzolóművészetét inkább csak a tervezgetésekre használja fel és ne fessen képeket a mások ideái után. Ha ezt akarjuk, úgy nincs szükségünk az ilyen rajzokra, hiszen ott vannak a betűöntők szebbnél szebb és divatosnál divatosabb vignettái. A Mäser-lemezekkel való dolgozás kétségtelenül nagy előnyünkre van a színes nyomásnál, mert az anyag olcsó, könnyen karczolható, sok nyomást kibír, szóval minden tekintetben előnyösebb az eddig használt alapnyomás-anyagoknál. De czélszerűtlen és drága lesz, ha azt klisékké dolgozzuk fel. Erre egyáltalán semmi szükségünk sincsen. Ott a czinkografus, elvégzi az a rajzok átvitelét. Szebb és jobb másolatot csinál az az eredeti rajzokról, mint az akcezidensz-szedő a Mäser-lemezen. Betűket meg még ritkábban vessünk abba, mert azok meg éppen nem érik el a kívánt hatást.

A Mäser-lemezekbe karczolt rajzok a kezdetlegesség, bevégzetlenség benyomását keltik a szemlélőben. Inkább vázlatot, mint kész munkát látunk előttünk. És még ez a vázlat is olyan, hogy az csak a vázlatnak vázlata. Mert tudjuk azt nagyon jól, hogy magok a szecsessziós képek is inkább vázlatok, mint befejezett egészek; ámde azok — ha művészi hatásra számítanak — éppen ezzel akarják dokumentálni az új irány praktikusságát, vagyis a sokszorosító-művészetben való alkalmazhatóságát.

Taine Hippolyte, a híres francia tudós és író így nyilatkozik a művészetekről: „Éppen az a művészetek sajátágos vonása, hogy egyidőben magasztos és népszerű, hogy a legnemesebbet tükrözteti vissza és pedig nem egyeseknek, hanem mindenkinek.”

Jól értsük meg: a legnemesebbet tükrözteti vissza és pedig nem egyeseknek, hanem mindenkinek. Ez a művészet, a mely előtt kalapot emel mindenki. És ilyenkor nem botránkoztat meg Correggio Jupiter és Antiope, vagy Jupiter és Ió képei, Rubens Szatirok és nimfái, Titian Vénusza, vagy Van Dyck Danae és az aranyeső című remekei. Még Agasias borghesi viaskodóját is megbocsátjuk, mert hiszen éppen azzal fejezi ki a művész vésője a hatalmas férfierőt, a mit tulajdonképpen más alkotáson elítelnénk.

Ez is mutatja, hogy csinján kell bánnunk a rajzoló ónnal és a karczolótúval s ne akarjunk nagyot alkotni akkor, a mikor tulajdonképpen csak a szépre törekszünk.

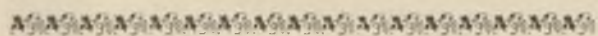
Ezt pedig elérhetjük ezer és egy eszközzel, sokkal könnyebben és sokkal jobban, mint a Mäser-lemezek örökös faragásával. A szedő ezt csak kiegészítőnek tekintse és ne használja akár kell, akár nem, betűk és díszítő-darabok helyett.

A ki eredetét komponál, az rendesen a balkezet jobbra rajzolja, vagy időmtalan hosszú lábakat pingál

a tömzsi törzshöz. Ezek pedig mind olyan dolgok, a melyek azt bizonyítják, hogy legnehezebben lehet az emberi testet rajzolni, mert ott egy vonás is neveltségessé teheti az egész kompozíciót. Míg ha valamely más dolgot rajzolunk, úgy nem kell oly nagy művészeknek lennünk, mert hisz ott nem bajlódunk az apróbb részletekkel.

Ennyit akartam mondani most, mikor örvendő tapasztalom, hogy a Mäser-lemezekkel való munkálkodás mind nagyobb tért hódít, a mi azt mutatja, hogy akeidensz-szedőink is megbarátkoztak az új iránnyal. De hát ez irány kultiválásában se menjünk tovább, mint a meddig arra jogunk van és a meddig erőnk bírja. Ne legyünk betűvésők, festők, rajzolók, kliségyártók, mikor tulajdonképen betűszedőknek kellene lennünk. Ez a tudakosság már nem szecesszió, hanem kontár-munka.

TICHY ÁKOS.

Új szaktörténeti munka.

Az újév nagyon érdemes szaktörténeti dolgozattal gazdagította hazai szakirodalmunkat. Egy könyv ez, a mely *Temesvár* városának — habár nem nagy időre visszamenő, de fejlődésében mindamellét elég érdekes és kezdetében mindaddig még akárhány homályos hézagokat felmutatott — nyomdásztörténetét tárgyalja. A kérdéses könyvet *A temesvári könyvnyomdászat és hirlapirodalom története* cím alatt *dr. Berkeszi István* temesvári állami főreáliskolai tanár írta s a Délmagyarországi történelmi és régészeti muzeum-társulat és Temesvár város közönsége adták ki. Ára 4 korona. Az egész munka 190 oldalra terjed s az előszón és függeléken kívül három részre oszlik. Az első részben a temesvári könyvnyomdászat történetét találjuk, míg a második rész a temesvári hirlapirodalom fejlődésével foglalkozik. A harmadik rész a hirlapok és folyóiratok statisztikáját foglalja magában. A könyv néhai *Pesty Frigyes*, Temesvár szülötte, egykori polgára és a temesvári magyar hirlapirodalom megalapítója emlékének van ajánlva, kinek arcképe a könyv élén található. Ezenkívül egyéb számos arckép és hasonmás emeli a munka becsét.

A bennünket leginkább érdeklő első részből megtudjuk, hogy Temesváron a legelső nyomdát — nyomda-nyithatási engedélyért több ízben történt meddő kísérletek után — *Heimerl Máttyás* állította fel 1771-ben „es. kir. privilegiummal“. Heimerl származására nézve Berkeszi nem hoz fel újabb adatot és csak elhalálozásának évét tudjuk meg, mely 1784-re esett. Üzletét veje, *Slovatzek József Antal* temesvári vegyeskereskedő örökölte, ki a városi hatóságtól 1784-ben a könyvkötői jogosultságot is megkapta. Slovatzek nagy sikerrel folytatta a nyomdászkodást, és Trattner János Tamásnak, a híres bécsi nyomdásznak és könyvkereskedőnek lett temesvári bizományosa. 1787-ig Slovatzek volt az egyet-

len nyomdász Temesvárt, ebben az évben *Eisenführer József* alapított egy második nyomdát és könyvkereskedést. Eisenführer egyetlen egy nyomdatermékét nem sikerült eddig feltalálni. Nem valami jó dolga lehetett neki Temesvárt, mert üzletét már 1789-ben eladta *Lechner* könyvkötőnek, kinek halála után rövid ideig még özvegye folytatta a nyomdaüzletet, de nemsokára ő is megvált attól. Egy Mergensteintől beköltözött szakember, *Jonas Jakab József* nyomdász vette meg tőle 1791-ben. Ezalatt Slovatzek is megunt a már az üzleti életet és nyomdáját ugyancsak Jonasnak adta el. Jonas szorgalmas ipartűz ember volt. A nyomdán kívül volt könyvkötő-műhelye, sőt kávé-üzlete is. Iskolai könyveket is akart nyomtatni, de ezt a helytartótanács nem engedte meg neki. Meghalt 1804 végével. Fia, *Jonas Lajos*, nem sokáig állott a nyomda élén, már 1806-ban, rövid betegség után, alig néhány hetes házasságában megszűnt élni. Özvegye, szül. *Dávid Terézia*, örökölte utána a nyomdát és könyvkötő-üzletet is.

Dávid Teréz nem sokáig maradt özvegyen, már 1807. január 3-án *Klapka Józsefnek*, az 1848—49-iki hős honvédtábornok, Klapka György édes apjának nyújtotta kezét. *Klapka József* főnökségével kezdett csak valóban fellendülni a temesvári nyomdászat és Berkeszi könyvnek egyik legérdekesebb részletét képezi Klapka tevékenységének leírása. Hosszú hasznos működés után 1830-ban átadta úgy Aradon szerzett nyomdáját, mint temesvári üzletét *Beichel Józsefnek*, ki ötvenezer forint pengőpénzt adott ezért; volt pedig akkor Temesvárt három, Aradon pedig két sajtó működésben. Klapka 1863. május 12-én halt meg, életének 77-ik évében. Modern gondolkozású ember volt; nyomdájára személyzetére is volt gondja s annak számára 1000 forintos alapítványt tett a temesvári polgári kórháznál, hogy kamataiból beteg nyomdászok ápoltságának. *Beichel József* morvaországi, langendorfi születésű volt és még ifjúkorában került Temesvárra, de polgárjogot csak 42 éves korában, 1825-ben nyert. Ügyes, takarékos ember volt, de szellemi tekintetben korántsem lehetett Klapkával összemérni. Beichel az üzletet még jobban kiterjesztette, könyvnyomdát állított fel, továbbá ódon könyvkereskedést, az első Temesváron. Meghalt 1852-ben, de üzletét örökösei 1857-ig folytatták, ekkor a nyomdát *Förk Károly Gusztáv* és *Steger Ernő* vették át.

Időközben Temesvárt más nyomdák is keletkeztek, melyeknek idézését e helyütt mellőzzük, olvasóink figyelmét felhíva a becses munkára, melyben a szerző érdekes vonásokban vázolja az egykorú közművelődési mozzanatokot is.

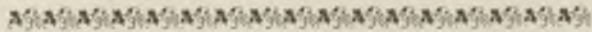
A második rész, mint már említettük, a temesvári hirlapirodalom történetét tárgyalja és számos régibb és újabb keletű hirlap hasonmását tartalmazza. Megtudjuk e leírásból, hogy bizony Temesvárt is csak úgy tengődött a hirlapirodalom, mint széles e hazában egyebütt. Csak a negyvenes években kezd fellendülni s 1867 után

indul virágzásnak. Temérdek magyar, német, román és szerb lap indul meg ez időben, egyik rövidebb, másik hosszabb életű. De legnagyobb részt a hazafias irány vezeti őket. Temesvár nyelvében még ma is inkább német, mint magyar s így nem esodálkozhatunk, hogy a német hirlaptermékek túlszárnyalják a magyart.

A harmadik részből megtudjuk, hogy német lap eddig 78, magyar 41, vegyes nyelvű 12, román 10, szerb 3 jelent meg; ezekből hivatalos lap 3, politikai és közgazdasági-lap 26, szépirodalmi, társadalmi stb. 36, élel-lap 11, szaklap 56, hirdető-lap 10. Megjelenési idő szerint osztályozva napi lap volt 21, a többi heti lap, havi folyóirat. Jelenleg 25 lap jelenik meg Temesvárott, a mi e város szellemi életének egyik legfényesebb bizonyosága.

Ezzel nagyjában bemutattuk e valóban becses munkának tartalmát; technikai kiállításáról azonban nem nyilatkozhatunk ily dicsérően, mert az bizony nagyon is köznapias, pedig nyomdásztörténeti munkáknál megkövetelhetjük, hogy lehetőleg mintaszerű külsőben kerüljenek a szakközönség elé.

FIRTINGER KÁROLY.

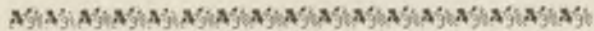

KÉRDÉSEK.

1. Ha egy műben klisék, ábrák, szélesebb tabellák fordulnak elő ezek miatt az egyes oldalak szélesebbek, esetleg hosszabbak lesznek a rendesnél: a szedő tartozik-e az ív mind a 16 oldalát a leg-hosszabb, illetőleg legszélesebb kolumna szerint kizárni, vagy pedig a gépmester hatáskörébe tartozik-e az egyes nagyobb oldalak különbözötét a formázás alkalmával *leszámítani*? (S. E.)

2. Miért tétetik a könyvkiadók a november vagy decemberben megjelent könyvekre a *következő* esztendő évszámát?

(Válaszok a jövő számban.)

VEGYESEK.

E számunkkal a X. évfolyam első füzetét vesszük t. olvasóink. Ebben veszi kezdetét Firtinger Károly *Ötven esztendő a magyarországi könyvnyomtatás közel-múltjából* című történelmi munkájának második része. Ez a nagyértékű munka csak akkor kerül könyvpiacra, ha már az egész megjelent lapunkban, a mi körülbelül jelen év decemberében valósul meg. Uj előfizetőink azonban egy korona beküldése mellett megkaphatják az első rész *íveit*. Lapunk előfizetési ára ezután is a régi marad: egész évre 4 korona, félévre 2 korona és egyes szám 40 fillér.

A fametszésről érdekes cikksorozat közlését kezdjük meg jelen számunkban. A cikk írója *Morelli Gusztáv*, az Országos m. kir. Iparművészeti Iskola fametsző-tanára, a ki Magyarországon a leghivatottabb arra, hogy laikust és szakembert egyaránt megismertessen a fametszés művészetével. Nagynevű munkatársunk a felügyelete alatt álló iskolában készült metszvényekkel is élénkíti cikkét, hogy azzal is könnyebben megérthesse az olvasó a képeknek és rajzoknak azt a sokszorosításmódját, a mely még ma is a legnehezebb, de egyszerűsége miatt a legértékesebb is. Ezen az úton is felhívjuk olvasóink figyelmét a mindnyájunkat egyaránt érdeklő közlemények átoltasására.

A Könyvnyomdászok Szakköre Mainzban. Az idén Mainzban rendezendő Gutenberg-ünnepségeken Szakkörünk is részt vesz, a mennyiben egyes kiadványait megküldi a történelmi kiállítás számára. Ezek a küldemények ott is maradnak, az alakítandó Gutenberg-muzeumban.

A Könyvnyomdászok Szakkörének mulatságai a január 28-iki házi estélylyel veszik kezdetüket. Mindjárt rá *február hó 24-en* tartja a kör a szokásos nagy téli mulatságát. Ez az idén *jelmezes estély* lesz, még pedig az ügyvédi kör díszes helyiségeiben. A jelmezes estélyre a kör tagjai egy férfi és két nőre szóló családi jegyet kapnak; az előre váltott belépőjegyek ára 2 korona, a pénztárnál pedig 2 korona 50 fillér lesz. Családjegyeket az idén se árúsítanak.

A Magyar Nyomdászok Évkönyvéhez csatolt levelező-lapok beküldésének határideje február 1-én jár le. Felkérjük tehát az Évkönyv tulajdonosait, hogy a szavazásra szánt levelező-lapok beküldéséről ne feledkezzenek meg, mert a bíráltnál csakis így nyilatkozhatik meg az *általánosság* itélete.

A szakiskola újabb akadályai. A kereskedelmi miniszternek még a múlt év nyarán érkezett leirata következtében hosszas vajadás után végre átírt a székes főváros tanácsa a főnökegyesületnek abból a czélből, mennyivel hajlandó a szakiskola főtartásához hozzájárulni és egyuttal közölte a kereskedelmi miniszternek a tanácshoz intézett leiratát, mely a többek között felhívja a fővárost arra, hogy a szakirányú nyomdásztanonecz-iskola létesítésére a szükséges intézkedéseket tegye meg s a továbbiak iránt a főnökegyesülettel lépjen érintkezésbe. A főnökegyesület december 19-iki választmányi ülésén örvedetes tudomásul vette ugyan a miniszter leiratának tartalmát, de azt határozta, hogy ez alkalommal a tanonecziskola támogatásának mérvére nézve még kötelező ígéretet nem tehet, mivel a szakiskola támogatását az összes nyomdatulajdonosokra nézve kötelezővé óhajtja tenni, erre nézve pedig szükséges, hogy a nyomdászat képesséhez költessék, a mi iránt nemrég újabb felterjesztést intézett a kereskedelmi miniszterhez s csak akkor lesz képes kötelező nyilatkozatot tenni a hozzájárulás mérvé tekintetében, ha a miniszter ez ügyet kedvezőleg elintézővén, minden nyomdatulajdonos köteles lesz az egyesület tagjává lenni s így a terhek viselésében részt venni. Ezeknél fogva a szakiskola létesítésének ügye ismét egy nagy akadályba ütközött, a mely az ügy haladását megint hosszabb időre felfertőzathatja és esetleg talán az iskola létesítését végleg meg-hiúsíthatja. Bár sok tekintetben igazat adunk a főnökegyesület álláspontjának, de ezélszerű lett volna egyelőre legalább azokra a tanoneczokra az iskola felállítását kimondani, a kik az egyesület kötelekéhez tartozó főnökök nyomdaiban alkalmazvák. Ezzel legalább az egyesület tagjainak tanoneczai részére lehetett volna biztosítani a szakképzést.

Ujságok gyorsabb kézbesítése. A kereskedelmi miniszter azzal a tervvel foglalkozik, hogy ezután a vasuton érkező ujságokat ne a levelekkel együtt adják le, hanem egészen külön kezeljék azokat és az érkezés alkalmával azonnal külön ujságkihordók kézbesítsék a címzetteknek. A miniszter 28 nagyobb városban tesz ilyen irányban kísérletet, de az év végéig valószínűleg általánosítani fogja ezt a vidékre nézve hasznos újítást.

A papiros árának emelkedése. Az osztrák és magyar papirgyárosok szövetségének következményeként a következő körlevél került szétosztásra: „Budapest, 1900. január 1. T. cz. Az országos iparegyesület Magyar Papirgyárosok szaksztyálynak alulirott tagjai szives tudomására hozzák, miszerint arra való tekintettel, hogy a papirgyártáshoz szükséges nyersanyagok, továbbá a tüzelőanyagok árai is, rendkívüli módon emelkedtek, inditattva érezték magukat a fatartalmú papirok árait egyelőre 10%-kal, a többi papirlapok árait egy-

előre 5%-kal felemelni. Minthogy a nyersanyagárak tovább emelkedése is várható, fentartjuk magunknak, hogy önt az újabb árfejlésekről esetről-esetre értesíthessük. Kérjük, miszerint szíveskedjék erről tudomást venni, maradván kiváló tisztelettel Első magyar papíripar részvénytársaság, Zágrábi papírgyár részvénytársaság, Copony Márton, Spiegel Vilmos és társa, Rózsahegy cellulose- és papírgyár részvénytársaság, Cs. és kir. szab. Hermanetzi papírgyár, Smith és Meynier fiumei papírgyár, Roxer Gyula, Kolba Mihály, Gyürky Pál. — Egy teljesen ehhez hasonló szövegű körlevelet küldötték szét ugyancsak január 1-én Ausztria papírgyárosai is.

Az új postai értékjegyekről egyik-másik fővárosi napilap ugyancsak elítélőleg nyilatkozott, alaposan lekritizálván azok rajzait. Hát a rajzokra vonatkozólag mi nem akarunk bírálathoz bocsátkozni, mert minket nyomdász-embereket inkább a grafikai kivitel érdekelt, és ez bizony nem tűr gáncot. Úgy a vérese, mint nyomása az új értékjegyeknek kifogástalan, tiszta; a nyomás minden értékjegen más-más színben történt és mindannyi élességével, tisztaságával tűnik ki. Alkalmunk volt a mi értékjegyeinket összehasonlítani az új osztrák postai értékjegyekkel és mondhatjuk, hogy grafikai kivitel dolgában messze felülmulják az utóbbiakat. A véseteket az Első Magyar Betűöntőde-részvénytársaság készítette, mely intézet vezérigazgatója: Czettel Dániel külföldi tanulmányúton volt és így az ő tervszerű vezetése mellett végezték a vézési munkálatokat szépen, kifogástalanul; a nyomást az államnyomda végezte, mint már fentebb említettük, igazi szakértelemmel. Itt adjuk különben rövid leírását az értékjegyeknek. Az 1—6, továbbá a 10, 25, 30, 50 és 60 filléresek alapja a magyar korona, mely fölött kiterjesztett szárnyakkal turul madár lebeg; fölül, félkörbe foglalva, keskeny grotteszk betűkből „Magyar kir. posta“ felírás, alul az értékszám és „fillér“ szó széles grotteszk betűkből. Az 1 és 3 koronás értékjegyeken a király mellékalakja domborodik ki; alul a balsarokban az értékszám nagyobb, mellette, középre állítva, a „korona“ szó kisebb típusal nyomtatva. Végül a hírlaphelyegen a magyar czímert látjuk, felül „Magyar kir. posta“, alul „Hírlaphelyeg“ felírással.

A Rigler J. E. részvénytársulat átvette a zágrábi papírgyár budapesti képviseletét és külön áruhelyiséget fog ezélna nyitni az V. kerületi Nagykorona-utczában.

Az Első magyar papíripar részvénytársaság horkai esomagolópapírgyára az üzemet megkezdte.

Ausztriában a hírlap- és naptárbélyeg megszüntetése folytán a hírlapirodalom rendkívüli módon emelkedik. Így Beesben magában újév óta *fieleny* új napilap jelenik meg. Mikor fognak nálunk a hirdetési adónak és naptárbélyegnek véget vetni?

A mainzi Gutenberg-ünnepély kiállítási bizottsága utolsó ülésén elhatározta, hogy tekintettel az iparoskörök nem várt részvétlenségére, a tervbe vett gépkiallításról eláll és ezélna esarnokot nem épít.

A párisi kiállítás katalogusa. Párisi lapok érdekes részleteket közölnek arról, hogy miképen készül a közeli világkiállítás katalogusa. A szerkesztőség, melyben 15 hivatalnok működik, már m. év február havában hívta fel a kiállítókat, hogy küldjék be a katalogusnak szánt adatokat. Nyolcz hónap alatt, október haváig, a 25.000 francia kiállító közül csak 10.000-en feleltek meg a felhívásnak; két ízben sürgettek meg a késlekedőket, de azért december közepén még vagy 5000 kiállító volt hátralékban. A gyarmatokból és a külföldi országokból való kiállítók mintegy harmincezeren vannak; ezek a kormánybiztosok útján legnagyobb részben kellő időben küldték be az adatokat. A legelső közt volt a japán kormánybiztos, csak hogy ez a katalogus szövegét japán nyelven küldte be. Ekkor a kormánybiztostól fordítókat kértek; de a válasz az volt, hogy egy-egy japán elnevezés 2—3 tárgyra

is állik, a melyek esetleg más-más alcsoportokba is tartozhatnak: a szöveget tehát csak akkor lehet megállapítani, ha az összes tárgyak be lesznek küldve. Úgy tervezték, hogy mindegyik csoportról külön kötet lesz, úgy, hogy a teljes katalogus 18 kötetre terjed. Csakhogy a horok alcsoportjában állítólag nem kevesebb mint 10.000 kiállító szerepel. A képzőművészeti csoport (II.) katalogusa külön készül. Ebből 1889-ben 60.000 példány kelt el. A kollektív kiállítások résztvevőit beleértve hetvenezer név fog az általános katalogushoz szerepelni.

Berlin városa az egyedüli a kontinensen, mely Budapestet a legutóbbi ötven esztendő alatt végbement hámulatos föllendülésben felülmulja. A német szaklapok most, a német császár hatalmi szavával berekesztettnek nyilvánított évszázad fordulója alkalmából, kimerítő visszatekintésekben méltatják a nyomdászatnak a letűnt század alatt végbement óriási haladását, mely haladásnak egyik legbeszédesebb jelensége ugyancsak Berlinnek határtalan emelkedése. Nyomdászati tekintetben elég világosan nyilvánul ez az emelkedés. Ez iránt a következő, bár hiányos, de azért mégis sokatmondó statisztikai adatok fekszenek előttünk:

Működésben volt Berlinben ugyanis

Évben	Nyomdák	Segédek	Kézi sajtók	Gyorsajtók
1690 ...	2	9	?	—
1782 ...	16	87	?	—
1805 ...	23	kl. 150	96	—
1830 ...	34	?	146	?
1840 ...	41	489	?	?
1854 ...	62	?	113	99
1864 ...	88	1300	?	?
1890 ...	402	4000	?	?
1899 ...	601	?	?	?

Londonban a délafrikai háború következtében a hírlapok oly nagymérvű kelendőségnek örvendenek, hogy máris érezhető papirosszúke állott be, annyira, hogy a papírgyárosok tetemesen feleségítették az újságpapíros árát. Némely hírlapnyomda oly nagy papírszükségben szenved, hogy papírost már „minden áron“ kész beszerezni.

Újságokat biztosító intézet. A mióta a finn újságokra is kiterjesztették az orosz cenzurát, helsingforsai és más finn irodalmi vállalatok rengeteg anyagi károkat szenvednek a kiméletlen és erőszakos ellenőrzés miatt s a napirenden levő elkobzások a hírlapok bukását okozzák. Nemrégben Helsingforsban egy „hírlapokat cenzura esetére biztosító intézet“ alakult 300.000 forint alaptőkével, mely minden oly esetben kárpótlást nyújt, ha a lap a cenzura miatt elmarad.

A papírgyártás Romániában. Romániában ez idő szerint négy papírgyár van üzemben. 1. A busteui, Prahova

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antiqva-
szekrény 3 frt.
Nagy szekrény
4 frt.

Árjegyzék ingyen
és bérmentve.

kerület, mely 312 munkással dolgozik és évente 2,602.000 kg. papirost gyárt 1 1/4 millió lei értékben; 2. a scenci Plősei mellett, Praha kerület, egymillió kilogramnyi termeléssel; 3. a letai, Bacau kerületben, mely 800.000 kgot termel; 4. a museali, Campulung kerületben, mely főleg szalmapapírt gyárt évente 800.000 kgnyi mennyiségben. Van még ezenkívül Cosinesiben egy falemezgyár, mely évente 50.000 kgot gyárt. Maga a román kormány ezeket a vállalatokat a legmesszebbmenően támogatja olcsó vasúti díjszabásokkal stb. stb.

Korea, Japán és Kína papirosa. Korea papirosát Európában alig ismerik. Kézzel előállított sárgaszínű, selyemfényességű papiros ez, mely igen erős, de távolról sem olyan tiszta, mint a jobb japáni vagy kínai papiros. Rizs-szalmából készül. Japánból kézzel kétféle nagyságú papirost készítenek, egy vékony s egy vastagabb fajtát. A kézzel készített papiros ára utóbbi időben Japánban 15%-al felszállt. A papírgyártáshoz leginkább rizs-szalmát használnak és csakis rossz rizstermékek esztendejében pótolják a szalmát cellulózzal, a melyet Svédországból importálnak. A fujii és ixonai papírgyárak már maguk is állítanak elő cellulózzal, de az ehhez szükséges fát importálni kénytelenek, mert a belföldi fatermés nem ad használható anyagot. Japánban készítenek kabátokat, nadrágokat kézzel készült papirosból, melyek gomblyukait és szegélyeit pamuttal varrják ki. A kina-japáni háborúban a japán katonák ilyen papirosból készült ruhát viseltek. (?) Kína szintén nagymennyiségű, kézzel készített papirost gyárt, de ezek egyik oldala rendszeren színes vagy mintázott, például vörös névjegyeknek, sárga spriczelt csomagoló papirosnak, halványvörös adóleveleknek, narancssárga lakodalmi meghívóknak. Mindezeket a színes papirosokat különben díszítési célokra is használják a kínaiak és mint ilyen nagy mennyiségben exportálják a szomszédos államokba.

Papiros fűből. A francia papírgyárosokat egy új találmány nyugtalanítja és ez egy eljárás, mely szerint fűből papirost lehet készíteni. Angliában máris kísérleteznek és fényes eredményeket érnek el. A gyártáshoz csakis még nem érett hosszú és simulékony fűrostokat lehet használni.

Átlátszó plakátok. A papírgyártás a fa rostjai és celluloid részeit annyira földolgozza, hogy teljesen átlátszó papírt tud már produkálni és pedig oly olesón, hogy plakátokat is készítenek belőle. Londonban alakult is már egy részvénytársaság, a melyik ezen az üvegnemű papíron fogja a reklámhirdetéseket kitűzni. Az első, a hi-detővállalat megalakulását jelző reklám tíz méter hosszú és magas üveglakát volt. Mögötte egy nagy sötét kamara állt, a melyből a legváltozatosabb mozgó-képeket vetítették az üvegpapírra. A Gewerbeblatt szerint már Berlinben is vannak átlátszó plakátok, a melyek állítólag szebbek is volnának a londoniaknál.

Helyreigazítás. A lapunk múlt évi 12-ik számában első helyen megjelent *Tizedik évfolyam* című cikkben közölt statisztikai kimutatás hiányosan jelent meg, a mennyiben az 1899. évre vonatkozó adatok kimaradtak. E mulasztást helyrehozva, megjegyezzük, hogy a lefolyt 1899. évben lapunk összesen 35 cikket, 2 mellékletet és 2 csarnok-cikket közölt.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

F-r K-ly, Pécs. Előjegyzésbe vettük. A jóakarató figyelemzetést köszönjük. bár mi a táblákat úgyis mindig az évfolyamok vas-tagsága szerint csináltatjuk.

Többeknek. Évkönyvet senkinek se küldünk utánvét mellett, ezt különben minden előfizetési felhíváson ki is jelentjük. Tessék az összeget beküldeni s mi azt a legközelebbi *pénteken* expedialjuk, mert a posta hetenkint csak egyszer hozza ki nekünk az utalványokat.

H-y J-s, Miskolcz. A pénzt is, meg a levelező-lapot is megkaptuk. Minden rendben van. A mellékletek első részét már el is küldtük. A tagsági jegyet és az alapszabályokat majd a Kör pénztárosa, Renesisovszky Ferencz (lakása: Csömöri-út 2. sz., III. emelet) küldi el.

HIVATALOS RÉSZ.

MEGHÍVÓ.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1900. évi január hó 28-án, vasárnap délelőtt 10 órakor, a *Gambrinus-sörcsarnok* teli kertjében (Erzsébet-kört 27.)

FŐLOLVASÓ-ÜLÉST

tart, melyre a kör tagjait tisztelettel meghívja

a választmány.

TÁRGYAK:

Nádor Lajos: *Szakkapujunk szedésmintáinak alkalmazhatósága.*
Folyó ügyek tárgyalása.
Szakkérdések benyújtása.
Indítványok.

A főolvasó-ülésem oly szaktársakat is szívesen látunk, kik a körnek nem tagjai.

Az ülés előtt a tavaly hűsvétra tervezett nyomtatványkiállításra beérkezett nyomtatványok is ki lesznek állítva.

Felelős szerkesztő TANAY JÓZSEF. Főmunkatárs FIRTINGER KÁROLY.

Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

Nyomdai művezetőnek, esetleg nyomdák

önálló vezetésére ajánlok több évi gyakorlattal és kitűnő bizonyítványokkal rendelkező szakember, ki a nyomdászat minden ágát, papirost, munkakiszámítást, kötetzetet és vonalzást érti. — Tudakozódó leveleket »Faktor 12« jel alatt a kiadóhivatal továbbít.

Kiadóhivatalnok, magyar és német, ki több

éven át nagyobb nyomdákban és lapoknál volt alkalmazva, különösen hirdetés, előfizetés, expedició, raktári nyomtatványok stben járatos, állandó alkalmazást keres. Szíves ajánlatokat »Kiadóhivatalnok 14.« alatt a kiadóhivatal továbbít.

Gyakorlatilag szakképzett nyomdász, a ki

nagyobb üzletnek teljesen önálló vezetője volt és így az egyszerű könyvelést, levelezést és beszállást s a kiadóhivatali teendőket alaposan ismeri és érti, megfelelő alkalmazást keres fővárosi vagy vidéki nyomdában. Cím a kiadóhivatalban.

Telefon 62-79.

BÖLE JÓZSEF

Budapest

VIII., Vas-u. 7.

Stáhlj-utca 1.

Elvállal

mindennemű épület-
és
bútorszerelési munkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javítások elfogadtnak és pontosan eszabáltnak.

REPRODUKÁLÓ-MŰINTÉZET

PHOTO-CZINKOGRAFIA

WITTIZ
MANFRÉD

TELEFON
18-99

AUTOTYPIA
PHOTOTYPIA
+ CHEMIGRAFIA
4-SZINŰ NYOMÁS
PHOTOLITOGRAFIA

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCA 30.

Hamburg

Beit & Co.

Druckfarben-Fabrik

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Súlyom-utca 13.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

WÜSTE F.

Iroda és raktár:
Budapest, VI., Király-utca 60. sz.

GYÁRT: könyv- és könyomdák részére való
fekete és színes, valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag-gyár. ✂ ✂ ✂

✂ ✂ ✂ Kéze-gyár.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYÁR RAKTÁRA
Budapest
VI. ker., Gyár-utca 64.
Alapított 1899. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itató-,
szűrő- és min-
dennemű mér-
ített nyomda-
papirok.

MÁSOLÓ-,
SELYEM-,
VIRÁG-,
BELYEMPAPIROK.

Mérettől író-, okmány-
és könyvpapirok.
PAPIRZACSKÓVÁR.
Mindennemű lemezek stb.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

Kitüntetések:

*Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Országos Iparegyesület 1892.
Mill. kiállítás Budapest 1896.*

47.004. és 53.406. számú
osztr.-magyar szabadalmak.

ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

Telefon 56-64.

Gyár, iroda és raktár:
IX. ker., Márton-utca 19. szám.

SZEDŐSORZÓK

igazítható feszítővel, szabad. saját találmány.

Készít legjobb minőségű illusztráció-, ujság-,
mű-, díszmű- és mindenféle színes festékeket.

Bronzok. ✧ Kenczék. ✧ Koromégetés.

Patent gelatin hengeranyag.

Umido, könyvnyomdáknak nélkülözhetetlen nedvesítő-szer vezérképviselősege.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

**GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
BUDAPESTEN.**

Körforgású nyomógépek.

ujságok, könyvek és illusztrált
művek egy- és többszínbeni
nyomására, tökéletesbitett
töltés- és körbenforgó kés-
hajtató készülékkel.

Könyvnyomdai kéziszajtok.

Tömöntődei berendezések.

Könyvnyomdai gyorsajtok.

Transzmisszió-telepek.

**Hungária akvizidensz-gyors-
sajtok.**

Egyszerű gyorsajtok 2 vagy 4 festék-
dörzsölő hengerrel.

Kétszint nyomó gépek, 2 festékszer-
kezettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő
hengerrel.

Tégelynyomású gyorsajtok.

Önműködő késkészsörülő-gépek.

Csomagoló- és simítószajtok.

Papírvágó- és papírfuró-gépek.

Aranyozó-, dombornyomású és ki-
vágó-sajtok.

Használt gyorsajtok

alaposan kijavítva és átalakítva jótállás
mellett jutányos árért eladóak.

Jó és olcsó

Nyomdász-
ruhák,

Szedő- és

Könyvkötő-
kabátok kaphatók

BENKŐ SÁNDOR

munkásruha
gyári raktárában

BUDAPESTEN

VI., Lázár-utca 13. sz.

Minták és árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

Száraz Stereotipia.

Pár perc alatt

a készen szállított, száraz stereotip-pépnék a szedésre való egyszerű rápréselése által tetszésszerű mennyiségű, öntésre teljesen kész kifogástalan matriczát nyerünk.

A matriczok szárítása a szedésben levő ürességek kitöltése, valamint a lemezek kiszúrásával járó eddigi munka teljesen elesik. Részletes utasítások, minták, árjegyzékek kívánatra küldetnek.

Mindennemű teljes tömöntődei felszerelések szállítása.

Erste österr.-ung.

Trocken-Stereotypie

Wien
IV., Paniglgasse 17/a.

Könyv- és
újság-nyomdákbán
nélkülözhetetlen.

Minden kulturállamban
szabadalmazva.

Magyarországi képviselő

Kalhanek Nándor

Budapest
VI., Próféta-utca 5.

GÉP-, ÉRCZ. ÉS FA-FELSZERELÉSI GYÁR.

Carmine Hugó, Bécs

A GRAFIKAI IPARÁGAK
ÖSSZES SZÜKSÉGLETI
CZIKKEINEK RAKTÁRA.

FŐKÉPVISELETE:

Kast & Ehinger, G. m. b. H. —
Stuttgart

König & Bauer, Würzburg

Hugo Koch, Leipzig

August Fomm, Leipzig

cégeknek.

VII., Burggasse 90.

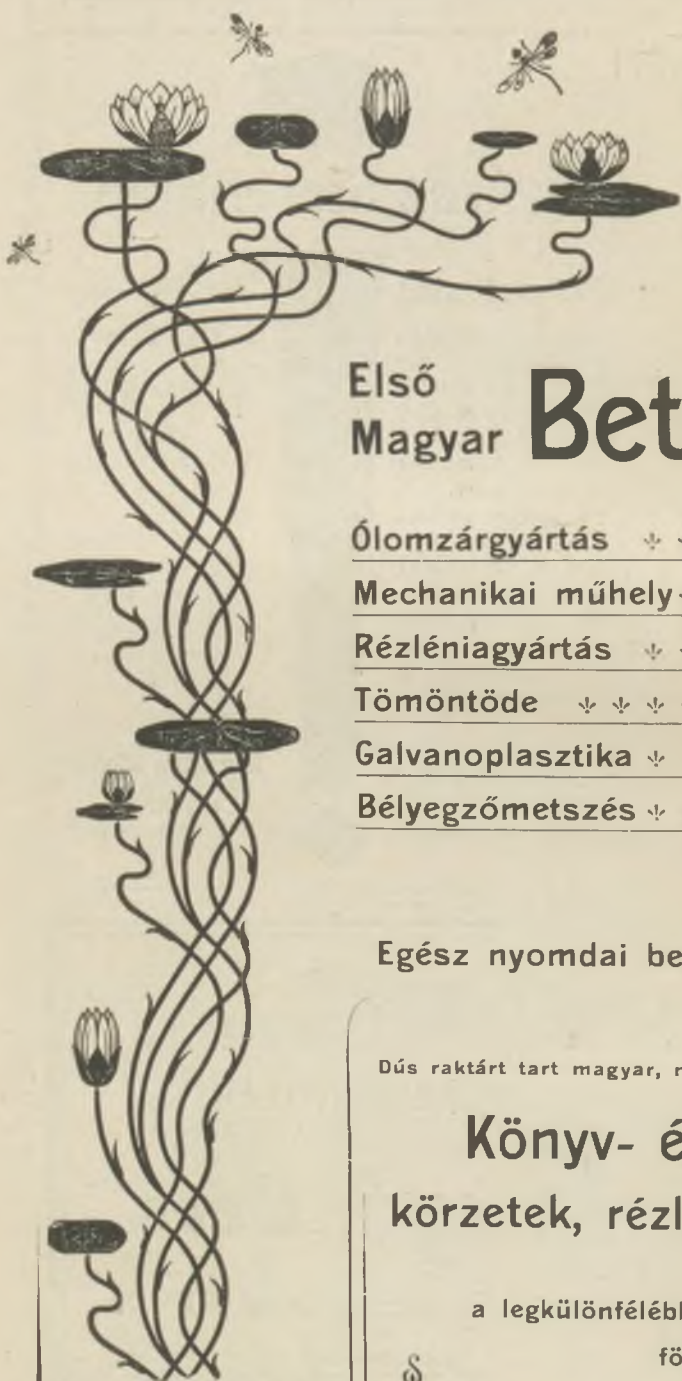
Alapított 1878-ban.

Kérem, mielőtt szükségletét fedezné gépek vagy egyéb nyomdai cikkek bevásárlásában, gyáramat, mely ma a legnagyobb az egész monarchiában, szívesen meglátogatni, vagy írásbeli ajánlatot kérni.

Magyarországi képviselő:

Nádor Lajos

Budapest, IX., Kákos-u. 2.

Telefon

23—70.

Első
Magyar **Betűöntöde**

Ólomzárgyártás ♣ ♣

Mechanikai műhely ♣

Rézléniagyártás ♣ ♣

Tömöntöde ♣ ♣ ♣ ♣

Galvanoplasztika ♣ ♣

Bélyegzőmetszés ♣ ♣

**Részvény-
Társaság**

BUDAPEST

VI., Desseffy-utca 32.

Egész nyomdai berendezések jutányosan
és gyorsan foganatosíthatnak.

Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

**Könyv- és címzetűkben,
körzetek, rézléniák és kizárásokban,**

továbbá

a legkülönbébb ékítőanyagok és egyéb nyomdai
főlszerelvényekben.

UJDONSÁG!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT

CZETTEL ÉS BENDTNER SZABADALMA.

- Nagy-Becskerek**
Orcsits L.
Jokly Lipót.
Pleitcz Fer. Pál utóda (dr. Brajler L. és Mayer R.).
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.
- Nagy-Enyed**
Nagyenyedi könyvnyomda és papírárugyár r.-t.
- Nagy-Kálló**
Sarkadi József.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Krausz és Farkas.
Wajdics József.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Novák és Verő.
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
Wider Jakab.
- Nagy-Kata**
Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán.
- Nagy-Klkinda**
Kiadói nyomda. (tulajd.: Sedjakov Milán).
Milenkovits István.
Radák János.
- Nagy-Kőrös**
Bazsó Lajos.
Öttinger Kálmán.
- Nagylak**
Hubert Jenő.
- Nagy-Marton**
Gellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Rőcze**
Büchler Béla.
- Nagy-Szalonta**
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecesana.
- Nagy-Szécsény**
Glatstein A.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Náthán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz Sarolta.
Winter Zsigmond.
- Nagy-Szöllős**
Doktor István.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Ármin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t.
- Námesztó**
Schein M.
- Német-Bogsán**
Rosner Adolf.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezsider**
Horváth I.
- Nyitra**
Huszár István.
Iritzer Zsigmond.
Neugebauer Nándor.
Reicheles Lipót.
- Nyiregyháza**
Jóba Elek.
Piringer János (tulajdonos : Özv. Piringer Jánosné).
Szabolcsi Hirlap nyomdája (tulajd.: Székely Imre).
- Ó-Becse**
Gavansky M.
Löwy Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Bruck P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Oroszáza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
- Ó-Széplak**
Nyitrávölgyi gazd. egyesület nyomdája.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kosanics N. Miklós.
Vig Er.
Wittigschlager Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Ármin.
Ref. főisk. nyomda.
- Pécs**
Madarász Béla.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taizs József.
Wessely és Horvát.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Pirkmayer Alajos.
Sedjakov Milán.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Pozsony**
Adler Zsigmond.
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Éder István.
Freystadt M. L.
Katholikus nyomda.
Preisak Győző.
Wigand K. F.
- Pöstyén**
Gipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda : Rosenzweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Ráczekeve**
Róde Mihály.
- Resicza**
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábely Miklós.
- Rozsnyó**
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rózsashegy**
Salva Károly.
- Salgó-Tarján**
Ifj. Bogenglück Ignác.
Friedler Ármin.
Pollacek József.
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab.
- Sárvár**
Stranz János.
- S.-A.-Újhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Juresó és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehler Gyula).
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája (bérlet: Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Bleyer Adolf.
Joerges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
- Siklós**
Harangozó József.
- Sopron**
Breiner E. és Fia.
Hungária-nyomda.
Reininger Ármin.
Reinwarter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremszner.
- Stájerlak**
Rose V.
- Sümeg**
Horvát Gábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Székely Simon.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Endre).
Gör. kath. egyházmegyei nyomda.
- Szokolca**
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
Winkler Lajos.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schäser A.
- Szatmár**
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Gönczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
- Szeghalom**
Kovács Antal.
- Szegzárd**
Báter János.
Müller Mór.
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Debreczeni Gyula.
Kaufmann F.
Márián Pál.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szempcz**
Fischer Nátháné.
- Szentes**
Hollósy és Vajda.
Szentes és Vidéke nyomdája.
- Szent-Endre**
Schwarcz I.
- Szent-Gotthárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bezsó János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szered**
Sternér Dávid.
- Szerencs**
Simon József.
- Szigetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Szikszó**
Blank Simon.
- Szilágy-Somlyó**
Böloni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.
- Szill-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót.
Jász-Nagykún-Szolnokmegyei Lapok nyomdája (tul.: Vezéry Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábel Agoston.
Seiler H. utóda: Szele és Breifeld.
- Tab**
Pfeifer Ignác.
- Tapolca**
Löwy B.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei nyomda.
Csendes J.
Démagyarországi könyvnyomda.
Freund Gyula.
Mangold Sándor.
Posaune nyomdája.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.
- Tisza-Füred**
Kohn Adolf.
Weismann Sámuel.
- Tolna**
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Berla Samu.
Harmath József (tulajd.: Özv. Harmath Józsefné)
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**
Bruck P. Pál
- Török Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Turóc-Szent-Márton**
Oasparik J.
Magyar nyomda (tulajd.: özv. Moskóczy Ferenczné).
Turócszentmártoni nyomda r.-t.
- Új-Arad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal.
Salgó Testvérek.
- Új-Verbász**
Verbászi könyvnyomda (tulajd.: Boros György).
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Gellisz Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Székely és Illés.
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézet ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Újhely**
Brück Samu.
Horovitz Adolf.
Pannonia-könyvnyomda.
- Versecz**
Orcsits M.
Kehrer Lajos.
Kirchner Ernő.
Wetti és Veronits.
- Veszprém**
Egyházmegyei könyvny.
Köves és Boros.
Krausz A. Fia.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Özv. Tahy Rozália.
- Zala-Szent-Grót**
Nagy Sándor.
- Zenta**
Kabos Ármin.
Klenóczkyné Cs. A.
Schwartz Sándor.
Zentai Hirlap nyomdája.
- Zilah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Ifj. Nádossy Gyula.
Seidl és Friedmann.
- Zombor**
Bittermann Nándor.
Oblát Károly.
- Zsombolya**
Wunder Rezső.
- Zsolna**
Áldori Manó.

Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.

A legkülönfélébb czélszerű es divatos
Könyv- és czímbeütükből
 nagy választékot tart.

FISCHER ÉS MIKA
 BUDAPEST
 VI. ker., Révay-utca 6.
 Betüöntöde * Tömöntöde

Folyton készletben tart: szerb és héber betüket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betüszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és a legjobb minőségben kiállítva.

Ajánlja szabadalmazott
nyomdai vonalzó-berendezését
 táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 10 fti.

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

RAJZOK és SZÉPIRÁSI-MUNKÁK
 ELKÉSZIT:

PULJANOWSKI GY.
 LITOGRAFUS, RAJZOLÓ
 és SZÉPIRÓ.
 BUDAPEST, Izabella-u. 3.

MAGYAR NYOMDÁSZOK
 XV. ÉVFOLYAM. **ÉVKÖNYVE.**

Szerkeszti **TICHY ÁKOS. 1900.**
 Kiadja a Könyvnyomdászok Szakköre.

Tartalma:
 Napmutató 1900. évre. — 1900. — Gutenberg és művészete. — A könyv-ornamentikáról. — Az ornamentika ismerete. — Akezidencziák tervezése. — Betüfajok és betüemek. — Eredeti nyomtatványok. — Modern sorok, modern szedés. — A gépteremben. Véktes takarékoskodás. — Hogyan holdoguljunk? — Mikor az ének rólunk szól. — Tégelynyomasú sajtók. Szakbibliográfia. — Egyesületi közlemények. — A Magyarországi könyvnyomdászok és betüöntök egyesülete új alapszabályainak kivonata. — Könyvnyomdák jegyzéke. — Új postatarifák. — Bélyegilletékek (koronaértékben). — Külföldi pénznemek összehasonlítása a koronaértékkel. Hirdetések.

Egy példány ára: helyben 1 korona 40 fillér, vidékre 1 korona 54 fillér.
 Megrendelhető lapunk kiadó-hivatalában.
 Utányvetés küldésre nem vállalkoznak.

A ZÁGRÁBI
 PAPIRGYÁR-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
 EGYEDÜLI MAGYARORSZÁGI ELÁRUSÍTÓJA.

MOIRET F. ÖDÖN
 papirnagykereskedése
 és gyári papirraktára
 Budapest, V., Báthory-utca 20.
 Mindenféle író-, fogalmazó-, okmány-, nyomtató-, illusztráció- s rajzpapírok raktára.

TELEFON 181.

A Grafikai Szemle papirosa raktárából való.

Szines papírok — **Luxuspapírok**
Lemezek és fénylemezek
Itatóspapírok — **Kartonpapírok**